

Το παραμύθι ως εργαλείο καλλιέργειας της διαπολιτισμικής συνείδησης στη σχολική τάξη: ο γύρος του κόσμου με τη Χιονάτη (Δημοτικό)

B.1

Προγραμματισμός & Οργάνωση διδακτέας ύλης

B.1.1.2

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΙΔΙΚΗ

Επόπτρια:

ΜΑΚΡΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ Δ.Δ.Ε.Γ ΑΘΗΝΑΣ,
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΑΣΠΑΙΤΕ

Εκπονήτρια:

ΠΑΝΤΑΖΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ 4ΟΥ Γ.Ε.Λ. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ,
Σ.Ε.Π. ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

πηγή εικόνας: pixabay.com

Το παραμύθι

Το παραμύθι ανήκει στην παγκόσμια προφορική κληρονομιά. Δεν αποτελεί μία τέχνη του θεάματος αλλά μια τέχνη ανθρώπινων σχέσεων. Καλλιεργεί αξίες όπως η φιλία, η αποδοχή, ο σεβασμός και στοιχεία όπως η δημιουργικότητα και η φαντασία. Κάνει δυνατό το πέρασμα από τον ένα πολιτισμό στον άλλο και οι μαθητές δουλεύοντας πάνω στα παραμύθια μπορούν να δημιουργήσουν γέφυρες ανάμεσα στον δικό τους πολιτισμό και τον πολιτισμό που αντανάκλαται σε αυτά. Έτσι μπορούν να συνειδητοποιήσουν τον οικουμενικό χαρακτήρα των αξιών, των ιδεών και των συμπεριφορών που αναδύονται μέσα από αυτά.

Στόχοι

Καλλιέργεια διαπολιτισμικής συνείδησης

- Ανακάλυψη πολιτισμικών στοιχείων της χώρας προέλευσης του παραμυθιού, αξιολόγηση και σύγκριση με πολιτισμικά στοιχεία της χώρας προέλευσης των μαθητών/τριών.
- Συνειδητοποίηση του οικουμενικού χαρακτήρα των στάσεων, των αρχών και αξιών, των προβλημάτων στη ζωή των ανθρώπων.
- Αναγνώριση και αξιοποίηση της προσωπικής κουλτούρας των μαθητών/τριών ως βασικός παράγοντας ένταξης στο σχολικό περιβάλλον.
- Ενθάρρυνση δημιουργίας «γεφυρών» μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμών.

Ο βασιλιάς Παγώνι

Λουιζιάνα

πηγή εικόνας: pixabay.com

Μια φορά και ένα καιρό μια πολύ όμορφη γυναίκα γέννησε μια πολύ όμορφη κόρη. Επειδή όμως τη ζήλευε την έκλεισε σε ένα δωμάτιο με μια τροφό η οποία θα έπρεπε να τη φροντίζει. Μια μέρα διέταξε την τροφό να τη σκοτώσει επειδή ήταν πολύ όμορφη. Η τροφός εξήγησε στη νέα κοπέλα ότι θα έπρεπε να πάει να πηγάει σε ένα πηγάδι αφού πρώτα όμως θα κατάπινε τους σπόρους που θα τις έδινε. Η κοπέλα, υπάκουη και ευγενική, πήγε προς ένα πηγάδι αλλά πηδώντας σε αυτό γλίστρησαν δύο σπόροι από την τσέπη της και έπεσαν στο νερό του πηγαδιού το οποίο αυτόματα ξεράθηκε. Βγήκε αμέσως από το πηγάδι και περπάτησε μέχρι το δάσος όπου βρήκε ένα σπιτάκι στο οποίο ζούσε ένας δράκος με τη γυναίκα του. Ο δράκος επειδή η κοπέλα ήταν πολύ όμορφη δεν την έφαγε.

Αλλά η όμορφη κοπέλα επειδή φοβήθηκε ότι ίσως ο δράκος άλλαζε γνώμη κατάπιε τον τελευταίο σπόρο και έπεσε σε ύπνο βαθύ. Καθώς ο δράκος δεν μπορούσε να την ξυπνήσει την έβαλε μέσα σε ένα χρυσό φέρετρο και την άφησε να πλέει στο ποτάμι πιστεύοντας ότι είχε πεθάνει.

Μια μέρα ο βασιλιάς Παγώνι είδε το χρυσό φέρετρο, το άνοιξε και είδε την όμορφη κοπέλα να κοιμάται. Προσπάθησε να την ξυπνήσει αλλά μάταια. Είδε όμως ότι κάτι κόκκινο βρισκόταν ανάμεσα στα λευκά της δόντια. Ήταν ο σπόρος που είχε σφηνώσει ανάμεσα στα δόντια της. Το αφαίρεσε με μια χρυσή τανάλια και αμέσως η κοπέλα ξύπνησε. Ο βασιλιάς Παγώνι θαμπωμένος από την ομορφιά της τη ζήτησε σε γάμο και αυτή δέχτηκε.

Fortier, A. (1895). Le roi Paon in Louisiana Folktales, MAFLS II (American Folk-Lore Society), no 16, 56-60.

Η κόρη της μάγισσας (Νιγηρία)

πηγή εικόνας: pixabay.com

Μια φορά και ένα καιρό μια μάγισσα γέννησε ένα κορίτσι που την ξεπερνούσε στην ομορφιά. Η μάγισσα την οδήγησε στην άκρη του χωριού και την πέταξε μέσα σε μια τρύπα αλεπούς. Μέσα σε αυτή την τρύπα κατοικούσαν 7 kuuku τα οποία ανέθρεψαν τη μικρή κοπέλα. Όταν ήρθε η ώρα για το πρώτο επίσημο χτένισμα των μαλλιών της οι kuuku αναζήτησαν μια κομμώτρια. Η μάγισσα γνωρίζοντας ότι είναι ζωντανή, παρουσιάστηκε σαν κομμώτρια και της κάρφωσε ένα μαχαίρι στο κεφάλι. Όταν οι 7 kuuku βρήκαν την αδελφή τους νεκρή τύλιξαν το σώμα της μέσα σε φανταχτερά υφάσματα και το έβαλαν πάνω σε μία καμήλα που θα διέσχιζε την έρημο. Η καμήλα σταμάτησε μπροστά στο σπίτι ενός σιδερά ο οποίος πήρε την καμήλα και την έδωσε ως δώρο στο αφεντικό του. Η μικρή κόρη του αφεντικού του, η Fatima, ανακάλυψε τη νεαρή κοπέλα που ήταν τυλιγμένη με τα υφάσματα, είδε το μαχαίρι που ήταν καρφωμένο στο κεφάλι της και αμέσως το τράβηξε.

Η κόρη της μάγισσας ξαναβρήκε τις αισθήσεις της. Η μικρή μίλησε στον πατέρα της για την κοπέλα που ήταν τυλιγμένη με τα υφάσματα, ο πατέρας της την είδε και γοητευμένος από την ομορφιά της τη ζήτησε να τον παντρευτεί. Η μάγισσα μαθαίνοντας ότι η κόρη της ήταν ζωντανή έφτασε στο χωριό σαν κομμώτρια. Η κόρη της την αναγνώρισε και ζήτησε να σκάψουν ένα πηγάδι. Την επομένη η μάγισσα ήρθε και άρχισε να τη χτενίζει κοντά στο πηγάδι. Καθώς τη χτενίζε παραπάτησε και έπεσε μέσα στο πηγάδι. Η όμορφη κοπέλα διέταξε να σφραγίσουν το πηγάδι και από τότε ποτέ κανείς δεν ξανάκουσε για τη μάγισσα.

Calame-Griaule G., (2002). Blanche Neige au soleil, Contes tendres, contes cruels du Sahel nigérien, Paris, Gallimard, 145-150.

Η πανέμορφη μικρή Βρετάνη (Γαλλία)

πηγή εικόνας: pixabay.com

Μια φορά και ένα καιρό ζούσε μία μητέρα με την κόρη της που λεγόταν Πανέμορφη γιατί ήταν πραγματικά μία πολύ όμορφη κοπέλα. Η μητέρα τη ζήλευε πάρα πολύ και διέταξε την υπηρέτρια να τη ρίξει σε ένα πηγάδι, πράγμα το οποίο και έκανε. Μέσα στο πηγάδι ζούσαν 3 δράκοι στους οποίους η μικρή Πανέμορφη διηγήθηκε τα πάντα. Οι 3 δράκοι της πρότειναν να μείνει μαζί τους.

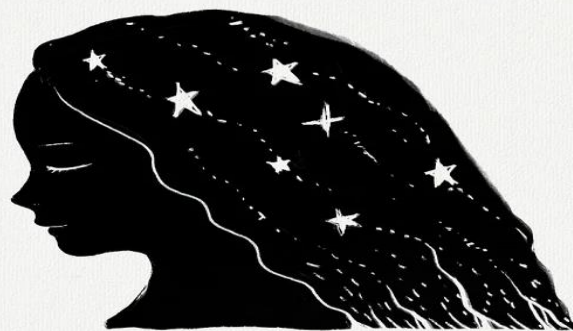
Την επομένη, η υπηρέτρια πηγαίνοντας στο πηγάδι κατάλαβε ότι η μικρή Πανέμορφη ήταν ζωντανή. Το είπε στην κυρία της η οποία συμβουλεύτηκε την κακιά νεράιδα. Η τελευταία έδωσε στην κακιά μητέρα δηλητηριασμένες καραμέλες τις οποίες η υπηρέτρια προσπάθησε να δώσει στην μικρή Πανέμορφη αλλά οι 3 δράκοι της απαγόρευσαν να τις φάει. Στη συνέχεια η κακιά νεράιδα έφτιαξε ένα κόκκινο φόρεμα δηλητηριασμένο το οποίο η υπηρέτρια το έδωσε στην μικρή. Εκείνη το φόρεσε αμέσως και έπεσε κάτω δηλητηριασμένη.

Όταν οι 3 δράκοι την είδαν νόμισαν ότι ήταν νεκρή. Έφτιαξαν τότε ένα μεγάλο κουτί, την έβαλαν μέσα και το έριξαν στη θάλασσα. Το κουτί έπλεε στη θάλασσα για πολύ καιρό ώσπου μία ημέρα χτύπησε σε κάτι ψηλά βράχια στην κορυφή των οποίων βρισκόταν το κάστρο ενός νεαρού βασιλιά που ζούσε με τη μητέρα του.

Η μητέρα του πρότεινε τότε να βγάλουν το φόρεμα της κοπέλας και αυτή αμέσως ξύπνησε και διηγήθηκε τα πάντα στον πρίγκιπα και τη μητέρα του.

Ο πρίγκιπας βρήκε τους 3 δράκους και τους έδωσε πολλά χρυσά νομίσματα. Πριν το γάμο, ο νεαρός βασιλιάς κάλεσε στο κάστρο την κακιά μητέρα της Πανέμορφης και την υπηρέτρια και τις έκαψε ζωντανές. Στη συνέχεια η Πανέμορφη ανέβηκε στο θρόνο δίπλα στον βασιλιά.

Η φεγγαρόλουστη Ελλάδα

πηγή εικόνας:pixabay.com

Μια φορά και ένα καιρό υπήρχαν 3 αδερφές, η Πομέτ, η Γκρεναντέτ και η Φεγγαρόλουστη. Κάθε μέρα κοιτάζονταν στον καθρέφτη και ρωτούσαν τον ήλιο που αντανακλούσε πάνω του να τους πει ποια ήταν η ομορφότερη. Αυτός έδινε πάντα την ίδια απάντηση: η Φεγγαρόλουστη. Για αυτό μια μέρα αποφάσισαν να την εγκαταλείψουν στο δάσος. Αυτή περπάτησε πολύ και βρέθηκε μπροστά στην καλύβα 40 δράκων. Αυτή τους διηγήθηκε την ιστορία της και αυτή αποφάσισαν να την κρατήσουν κοντά τους.

Οι αδερφές της, μεταμφιεσμένες σε πλανόδιους πωλητές κοσμημάτων, έφτασαν στην καλύβα των δράκων και προσπάθησαν να πωλήσουν κοσμήματα στην αδερφή τους. Η Φεγγαρόλουστη άνοιξε το παράθυρο και οι δύο αδερφές της πέταξαν ένα δαχτυλίδι στο στόμα. Η Φεγγαρόλουστη έπεσε τότε νεκρή.

Οι δράκοι τη βρήκαν, της έφτιαξαν ένα χρυσό φέρετρο και το κρέμασαν από ένα δέντρο δίπλα στην καλύβα τους.

Μια μέρα ο γιος του βασιλιά είδε το φέρετρο και κούνησε τα κλαδιά του δέντρου. Το φέρετρο έπεσε στη γη, άνοιξε, αλλά άνοιξε και το στόμα της κοπέλας από όπου βγήκε το δαχτυλίδι και αμέσως η Φεγγαρόλουστη ξύπνησε.

Ο βασιλιάς της ζήτησε αμέσως να γίνει γυναίκα του, αυτή δέχτηκε, φύλησε τους 40 δράκους και έφυγαν.

Όσο για τις δύο αδερφές της, η ιστορία δε γνωρίζει τι απέγιναν

Η όμορφη κοπέλα και οι φωτεινές κούπες

Δανία

πηγή εικόνας:pixabay.com

Μια φορά και ένα καιρό ήταν μια κακιά γυναίκα που είχε στην κατοχή της κάποιες εξαιρετικές κούπες και ήταν παντρεμένη με ένα χήρο που μεγάλωνε μόνος του μια πολύ όμορφη κόρη. Η μητριά ρωτούσε συχνά ποια ήταν η ομορφότερη γυναίκα και αυτές απαντούσαν ότι ήταν η νεαρή κοπέλα. Μια μέρα η μητριά έστειλε την κοπέλα στο σπίτι ενός τρολ το οποίο της έδωσε να πει μία σούπα. Μετά από αυτό η κοπέλα άρχισε να στρογγυλεύει σα να ήταν έγκυος. Ο πατέρας της τότε, επηρεασμένος και από τη μητριά, την έδιωξε από το σπίτι και την παράτησε στο δάσος. Αυτή περπατώντας βρέθηκε μπροστά στο σπίτι του βοσκού του βασιλιά ο οποίος της πρότεινε να μείνει μαζί του.

Μια μέρα ένα πουλί μπήκε μέσα στο σπίτι του βοσκού, άφησε να πέσει κάτω μία χτένα για τα μαλλιά την οποία την πήρε η κοπέλα και την έβαλε στα μαλλιά της. Αμέσως έπεσε κάτω νεκρή. Ο βοσκός την κούνησε για να ξυπνήσει, η χτένα έπεσε από τα μαλλιά της και αυτή πράγματι ξύπνησε.

Μια άλλη μέρα ένα πουλί μπήκε μέσα στο σπίτι και έριξε στο πάτωμα ένα χρυσό δαχτυλίδι που είχε στο ράμφος του. Η κοπέλα το μάζεψε, το έβαλε στο δάχτυλό της και αμέσως πέθανε. Ο βοσκός την κούνησε πολύ αλλά δεν κατάφερε τίποτε αυτή τη φορά. Την έβαλε στο κρεβάτι, κλείδωσε το σπίτι, πήγε στο ποτάμι όπου πέταξε το κλειδί στη χλόη και ο ίδιος πνίγηκε από απελπισία.

Μερικές εβδομάδες αργότερα ένας πρίγκηπας βρήκε το κλειδί και κατευθύνθηκε προς το σπίτι. Εκεί βρήκε μια νεαρή κοπέλα ξαπλωμένη στο κεφάλι με δύο αγοράκια στα χέρια της. Είπε την ιστορία στον πρίγκιπα ο οποίος αμέσως βρήκε τη μητριά και το τρολ και τους έβαλε μέσα σε ένα καλάμι το οποίο ποτέ δε γύρισε πίσω.

Ο πρίγκηπας και η όμορφη κοπέλα έζησαν ευτυχισμένοι με τα δύο αγοράκια.

Kristensen, E.T. (collectés par) (1999).

Cendrouse et autres contes du Jutland.Paris, Corti, 301-305.

Σχόλια

Δουλεύοντας πάνω σε διαφορετικές εκδοχές του ίδιου παραμυθιού, οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν πολιτισμικά στοιχεία της χώρας προέλευσης του παραμυθιού, να τα συζητήσουν και να τα συγκρίνουν. Ενδεικτικά:

- Στην εκδοχή του παραμυθιού από τη Νιγηρία οι μαθητές/τριες μαθαίνουν για την ύπαρξη του θεσμού της πολυγαμίας και ότι το πρώτο επίσημο χτένισμα μαλλιών για τα κορίτσια γίνεται στην εφηβεία και σηματοδοτεί την αρχή της κοινωνικοποίησης.
- Διαβάζοντας την εκδοχή του παραμυθιού από τη Δανία, οι μαθητές/τριες καταλαβαίνουν ότι οι γυναίκες που έκαναν παιδιά εκτός γάμου ήταν η ντροπή της οικογένειας.
- Στην εκδοχή της Βρετάνης (Γαλλία), το κουτί μέσα στο οποίο έχει τοποθετηθεί η Πανέμορφη πλέει στη θάλασσα όπως ταιριάζει σε μια χώρα που βρέχεται από τον ωκεανό. Αντίθετα στην εκδοχή της Νιγηρίας το σώμα της κοπέλας μεταφέρεται πάνω σε καμήλες αφού η ιστορία εκτυλίσσεται στην έρημο της Αφρικής.

Γενικά οι συγκεκριμένες παραλλαγές έχουν διαπολιτισμικό ενδιαφέρον καθώς προβάλλουν μια ποικιλία πολιτισμικών αναφορών που μπορούν να συγκριθούν και να αξιοποιηθούν στην τάξη. Οι μαθητές/τριες μπορούν να μελετήσουν στοιχεία που αφορούν τη βιοτική και πολιτιστική πραγματικότητα κάθε τόπου, όπως οι κοινωνικές αντιλήψεις (ο γάμος, η χηρεία, η πολυγαμία), ο ρόλος του πατέρα/της μητέρας/της μητριάς, η στερεοτυπική σχέση της μητριάς και της προγονής, η θέση της κόρης, η αναγνώριση κοινών αξιακών σημείων (ομορφιά/δύναμη/τιμή της οικογένειας), αλλά και τον ρόλο που παίζει ο «Άλλος» στη ζωή της κατατρεγμένης κοπέλας, ο οποίος παίρνει τη μορφή του τρολ, του kuuku, του δράκου, του βοσκού...

Προτάσεις αξιοποίησης των παραμυθιών

- Εντοπισμός και απεικόνιση των κοινών στοιχείων
- Δραματοποίηση σκηνών της ιστορίας για την καλύτερη κατανόηση της θέσης του άλλου.
- Συζήτηση για τη θέση της γυναίκας σε διαφορετικούς πολιτισμούς και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.
- Αξίες και αρχές διαφορετικών πολιτισμών
- Ο θεσμός της οικογένειας σε διάφορους πολιτισμούς
- Ανάλυση συναισθημάτων που δημιουργούν τα παραμύθια

Εν κατακλείδι

Το παραμύθι μπορεί να βοηθήσει τον/την μαθητή/τρια (ανεξαρτήτου εθνικής προέλευσης) να ενταχθεί με ομαλότερο τρόπο στο σχολικό περιβάλλον το οποίο αρχικά μπορεί να του είναι ανοίκειο. Το παραμύθι είναι μια «γέφυρα» που μπορεί να φέρει κοντά μακρινούς πολιτισμούς, μια «ζεστή κουβέντα» που καλεί όλους τους/τις μαθητές/τριες να συνυπάρξουν και να αλληλεπιδράσουν μέσα στη σχολική τάξη και μέσα από τον λιτό, περιεκτικό και άμεσο λόγο του να επανεξετάσουν το διαφορετικό το οποίο μπορεί να αποδειχτεί κοινό για όλους.

Βιβλιογραφία

Belmont, N. (2007). *Les histoires de Blanche-Neige racontées dans le monde*. Syros.

Pantazi, V. (21-24 octobre, 2010). *Le conte merveilleux au service de la prise de conscience interculturelle en classe de FLE: le tour du monde du conte de Blanche-Neige*. (Actes de colloque. Université Nationale et Capodistrienne d'Athènes-Association des Professeurs de français). Communiquer, Echanger, Collaborer en français dans l'espace méditerranéen et balkanique.